

Sygn. akt I ACa 1588/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Edyta Mroczek

Sędziowie: SA Roman Diczek

SO del. Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Sławomir Mzyk

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. S.

przeciwko (...) w P.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 kwietnia 2016 r., sygn. akt XXIV C 550/14

I. oddala apelację,

II. zasądza od I. S. na rzecz (...) w P. kwotę 3372,36 zł (trzy tysiące trzysta siedem dwa złote trzydzieści sześć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym,

III. oddala wniosek radcy prawnego A. Z. o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska Edyta Mroczek Roman Diczek

Sygn. akt I ACa 1588/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo o ustalenie wniesione przez I. S. przeciwko (...) w P. oraz zasądził od I. S. na rzecz (...) w P. kwotę 3.875 zł tytułem kosztów procesu i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie na rzecz r.pr. A. Z. kwotę 4.428 zł, w tym należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie powódki z urzędu.

Powyższy wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Pozwem z dnia 20 marca 2014 r. I. S. wniosła o wydanie zwolnienia na pobranie pieniędzy po jej zmarłym ojcu T. R. (1), które w wysokości ok. 90.000 zł miały zostać zdeponowane w pozwanym (...) w P.. Uzasadniła to roszczenie

tym, że chciałyby wypłacić środki pieniężne zgromadzone w pozwanym banku celem spłaty zadłużenia zaciągniętego w okresie sprawowania faktycznej oraz prawnej nad T. R. (2).

Ustanowiona dla powódki pełnomocnik z urzędu pismami z dnia 22 października 2015 r i 18 listopada 2015 r. sprecyzowała treść żądania pozwu, wnosząc o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c., że zmarłemu H. R. przysługiwało prawo własności do kwoty 90.000 zł zgromadzonej na rachunkach bankowych prowadzonych przez pozwanego. Powyższe uzasadniono interesem prawnym powódki pozostawiającej w kręgu spadkobierców ustawowych T. R. (2), w ustaleniu przysługujących zmarłemu praw majątkowych. Nadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, ewentualnie o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej na rzecz ustanowionego pełnomocnika z urzędu.

W odpowiedzi na pozew (...) w P. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu powołując brak interesu prawnego po stronie powódki. Pozwany wskazał, że brak postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia powoduje, zgodnie z art. 1027 k.c., iż powódka nie udowodniła, by przysługiwały jej prawa wynikające z dziedziczenia. Ponadto pozwany zaprzeczył aby kiedykolwiek kwestionował istnienie wierzytelności z rachunków bankowych prowadzonych na rzecz T. R. (1).

Sąd Okręgowy ustalił, że I. S. jest córką T. R. (1). Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 30.03.2009 r. powódka została ustanowiona opiekunem prawnym całkowicie ubezwłasnowolnionego T. R. (1) (sygn. akt III RNs 589/08).

Pismem z dnia 9 grudnia 2010 r. pozwany poinformował Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, że I. S. działając jako opiekun prawny T. R. (1) w dniu 14 października 2010 r. zlikwidowała książeczkę oszczędnościową pobierając kwotę 12.174,54 zł, a w okresie od 01 maja 2009 r. do 14 grudnia 2010 r. pobrała z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kwotę 21.630 zł.

Pismem z dnia 17 grudnia 2010 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie zawiadomił pozwanego bank, że pełnomocnictwo do kont udzielone przez T. R. (1) traci moc z chwilą jego całkowitego ubezwłasnowolnienia, zaś opiekun prawny może dokonywać wypłat z rachunków na uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego.

Pozwany pismem z dnia 28 grudnia 2010 r. poinformował powódkę, że środki pieniężne z rachunków T. R. (1) mogą być jej jako opiekunowi prawnemu wypłacone po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego.

W okresie sprawowania opieki powódka kilkakrotnie występowała do sądu opiekuńczego o zezwolenia na dokonanie czynności (zakupów) w imieniu T. R. (1).

T. R. (1) zmarł w dniu 5 lipca 2012 r.

Sąd Okręgowy w ramach rozważań prawnych wskazując na treść art. 1027 k.c. podniósł, że powódka mogła udowodnić swoje prawa jako spadkobiercy wobec pozwanego tylko powołując się na jeden z dokumentów, o których mowa w tym przepisie tj. postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Sąd Okręgowy uznał, że powódka nie wykazała aby przysługiwał jej interes prawny w domaganiu się ustalenia, że zmarłemu T. R. (1) przysługiwało prawo własności do kwoty znajdującej się na rachunkach bankowych prowadzonych przez pozwanego. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał wywieść jakoby sfera prawna powódki wymagała choćby potencjalnej ochrony.

Powódka nie wykazała aby przysługiwał jej interes prawny w ustaleniu istnienia wierzytelności z rachunku bankowego w relacji do pozwanego. W tym zakresie nie jest wystarczającą okolicznością, że powódka zalicza się do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym posiadaczu rachunku bankowego. Wobec nieprzedłożenia postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia nie była możliwa ocena, czy a jeśli tak, to w jakim stopniu, sfera praw i obowiązków T. R. (1) w chwili jego śmierci mogła oddziaływać na sytuację prawną powódki. Dopiero wobec katerycznych ustaleń w zakresie powołania powódki do spadku po zmarłym T. R.

(1), które to ustalenia wykraczają poza zakres przedmiotowy niniejszego postępowania, sąd mógłby dokonać właściwej oceny przysługujących powódce uprawnień na tle art. 189 k.p.c.

Ponadto Sąd Okręgowy uznał, że ustalony w sprawie stan faktyczny nie dawał podstaw by przyjąć, że sfera uprawnień powódki została obiektywnie zagrożona. Pozwany nie kwestionował istnienia wierzytelności z rachunku bankowego T. R. (1), a wręcz przeciwnie, potwierdzał jej istnienie. Natomiast przeszkodą w realizacji ewentualnego uprawnienia powódki, co do wypłaty środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku prowadzonym przez pozwanego na rzecz zmarłego T. R. (1), stanowi jedynie niewykazanie przez powódkę okoliczności dziedziczenia po zmarłym.

Zatem skoro pozwany nie kwestionował, że prowadził rachunki bankowe T. R. (1) i nie podważał uprawnień jego spadkobierców do środków zgromadzonych na tych rachunkach, to powódka jako osoba znajdująca się w kręgu spadkobierców ustawowych nie miała potrzeby prawnej, aby domagać się sądowego potwierdzenia tego stanu. Nadto, nawet gdyby pozwany kwestionował prawo następców prawnych T. R. (1) do dysponowania środkami na rachunkach bankowych dla niego prowadzonych-czego nie czynił – to owi spadkobiercy, w tym ewentualnie powódka, jeśli jest rzeczywiście spadkobierczynią swojego ojca, mają prawo skorzystać z dalej idącej ochrony prawnej, a mianowicie wytoczyć powództwo o zasądzenie świadczenia przeciwko pozwanemu bankowi. W tym zakresie Sąd Okręgowy powołał orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 4.03.2015 r. (I ACa 762/14) i oddalił powództwo uznając, że powódka nie miała interesu prawnego w domaganiu się ustalenia istnienia wierzytelności z rachunków bankowych, gdyż miała możliwość wytoczenia powództwa o świadczenia (wypłatę kwot zgromadzonych na tych rachunkach) czyli uzyskania dalej idącej ochrony.

W pkt II wyroku Sąd Okręgowy na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od powódki na rzecz pozwanego koszty procesu w kwocie 3.875 zł, na które złożyły się koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł, koszty dojazdu pełnomocnika na rozprawę w dniu 20 kwietnia 2016 r. w kwocie 258 zł oraz kwota 17 zł jako opłata od pełnomocnictwa. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego została obliczona, na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U z 2013 r., poz., 490 j.t.).

W pkt III wyroku Sąd Okręgowy przyznał ustanowionemu dla powódki pełnomocnikowi z urzędu radcy prawnemu A. Z. kwotę 3.600 zł powiększoną o podatek Vat, co dało kwotę 4.428 zł, zgodnie z § 6 pkt 6 i § 2 ust. 3 wskazanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r., przy uwzględnieniu § 15 tego rozporządzenia.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka zaskarżając wyrok w pkt 1 oraz w pkt 2 w zakresie obciążenia powoda kosztami procesu w kwocie 3.875 zł.

Zaskarżonemu wyrokowi powódka zarzuciła naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie:

a) art. 207 § 7 k.p.c. w związku z art. 132 § 2 k.p.c. poprzez brak odniesienia się do żądania zwrotu odpowiedzi na pozew, sformułowanego w piśmie procesowym powoda z dnia 12 lutego 2016 r., co doprowadzi do niezasadnego dopuszczenia tego pisma pozwanego, jako stanowiska procesowego, złożonego z uchybieniem art. 132 § 2 k.p.c.,

b) art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie i w konsekwencji obciążenie powódki pełnymi kosztami procesu, podczas gdy mając na uwadze sytuację osobistą powódki oraz profesjonalny charakter działalności pozwanego, uzasadnione było odstąpienie od obciążania powódki kosztami procesu.

Nadto zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a) art. 189 k.p.c. poprzez błędną wykładnię oraz uznanie, że powódka nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa, podczas gdy ocena istnienia albo nieistnienia stosunku prawnego ma znaczenie dla sfery prawnej powódki jako osoby trzeciej wobec stosunku prawnego pomiędzy jej ojcem T. R. (2) a pozwanym,

b) art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy mając na uwadze stan faktyczny niniejszej sprawy, a w szczególności sytuację osobistą powódki oraz profesjonalny charakter działalności pozwanego, oddalenie powództwa jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego tj. regułą rzetelnego postępowania w stosunkach społecznych.

Powódka wniosła o uchylene wyroku w zaskarżonej części, tj. w części pkt 1 i 2 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą według norm przepisanych ewentualnie przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce w wysokości minimalnej powiększonej o podatek Vat na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu oświadczając, że opłata ta nie została zapłacona w całości lub w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki jest niezasadna. Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne bez konieczności ponownego ich przytaczania (por. wyrok SN z dnia 22.08.2001 r. V CKN 348/00). Wbrew zarzutom zawartym w apelacji, Sąd Okręgowy w sposób staranny i prawidłowy dokonał oceny materiału dowodowego i zasadnie przyjął, że powódka nie wykazała interesu prawnego w sprawie, zgodnie z art. 189 k.p.c., co skutkowało oddaleniem powództwa.

Również w apelacji powódka nie wykazała by posiadała interes prawny, na czym miałyby polegać ochrona jej sfery prawnej, a powoływane w uzasadnieniu apelacji orzeczenia innych sądów zostały wydane w oparciu o inne stany faktyczne niż ten ustalony w niniejszej sprawie. Zresztą oprócz cytowania fragmentów takich orzeczeń powódka nie przedstawiła żadnych argumentów prawnych, które podważyłyby ocenę dokonaną przez Sąd Okręgowy. Powódka w uzasadnieniu apelacji wskazała, że jej zamiarem jest ustalenie przysługującego jej prawa i oczekuje ustalenia jakie kwoty zmarły ojciec T. R. (2) pozostawił u pozwanego (strona 4 uzasadnienia apelacji).

Zauważyć trzeba, że w toku procesu pełnomocnik powódki w uzasadnieniu pisma z dnia 21 października 2015 r. wskazał, że ustalenie istnienia stosunku prawnego umożliwi dochodzenie powódce jej praw w postępowaniu spadkowym, umożliwi ustalenie wysokości przysługujących jej w chwili śmierci ojca praw majątkowych.

Zatem rację ma Sąd Okręgowy, że powódka powołuje się wyłącznie na interes faktyczny jakim jest ustalenie faktu – wysokości kwoty na rachunku bankowym, a nie interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., który jest kategorią obiektywną i występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 października 2001 r., I CKN 425/00, z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 29/00, z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12).

Powódka nie wykazała by żądanie ustalenia zmierzało do usunięcia niepewności co do prawa majątkowego, które jeszcze się nie zaktualizowało, a także praw o charakterze niemajątkowym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z na 11 kwietnia 2017 r., I PK 132/16). Fakt, iż powódka jest w kręgu spadkobierców i nie wie w jakiej wysokości ojciec posiadał środki na rachunkach bankowych nie dowodzi, że istnieje jakakolwiek niepewność prawa majątkowego (majątku spadkowego po zmarłym ojcu). Jeśli powódka wykaże stosownym dokumentem, że jest spadkobiercą swojego ojca, wówczas pozwany bank, zgodnie z procedurą może ujawnić stan środków znajdujących się na rachunkach i zbędne jest orzeczenie sądu, co także dowodzi o braku interesu prawnego w sprawie. O braku takiego interesu można więc mówić także wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, jak również wtedy, gdy może on osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego (zob. wyrok SA w Białymstoku z dnia z dnia 27 lutego 2017 r. I ACa 829/16). Pozwany, jak zasadnie podniósł Sąd Okręgowy, nie kwestionował swojego obowiązku wypłaty takich środków ale wyłącznie powoływał się na treść art. 1027 k.c. oraz § 41 postanowienia regulaminu świadczenia usług w

zakresie prowadzenia rachunków bankowych dla klientów indywidualnych w (...) w P., który przewiduje procedurę wypłaty środków z rachunku po śmierci posiadacza rachunku (k. 144-172)

Bezasadne są także zarzuty dotyczące naruszenia art. 5 k.c. Powódka podniosła, że jej zdaniem, oddalenie powództwa pozostaje w sprzeczności w zasadami współżycia społecznego, tj. regułami rzetelnego postępowania w stosunkach społecznych. Jednakże w żaden sposób nie udowodniła, że w niniejszej sprawie został naruszony art. 5 k.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego postępowanie poznanego, który powołując się na § 41 postanowienia regulaminu świadczenia usług w zakresie prowadzenia rachunków bankowych dla klientów indywidualnych w (...) w P. (k. 144-172) oraz art. 1027 k.c. dowodzi o jasnych i jednolitych regułach postępowania w tego typu sprawach.

Dla porządku dodać należy, że powódka w piśmie procesowym z dnia 28 listopada 2017 r. złożonym w postępowaniu apelacyjnym domagała się wypłaty oszczędności ojca i odszkodowania za ponoszone straty moralne (k.259-260). Jednakże w postępowaniu apelacyjnym, zgodnie z art. 383 k.p.c. nie można rozszerzać żądania pozwu, ani występować z nowymi roszczeniami. Z tych też względów, żądania zawarte w tym piśmie nie podlegały ocenie w postępowaniu apelacyjnym.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 207 § 7 k.p.c. w związku z art. 132 § 2 k.p.c. poprzez brak odniesienia się do żądania zwrotu odpowiedzi na pozew, sformułowanego w piśmie procesowym powoda z dnia 12 lutego 2016 r. uznać trzeba, że zarzut ten pozostaje bez wpływu na wynik rozstrzygnięcia. Z akt sprawy wynika, że zarządzeniem z dnia 20 listopada 2015 r. zarządzono doręczenie odpisu pozwu pozwanemu, udzielając termin 21 dni do udzielenia odpowiedzi na pozew (k.65). W aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia pozwanemu tego zarządzenia.

Pełnomocnik pozwanego odpowiedź na pozew (pismo datowane na dzień 10 grudnia 2015 r.) złożył dwukrotnie. Raz bez dowodu potwierdzenia nadania stronie przeciwnej (k.68-117), a sąd zarządził doręczenie odpisu tego pisma pełnomocnikowi powódki (k.119). Drugi raz pełnomocnik pozwanego złożył tę samą odpowiedź na pozew wraz z dowodem potwierdzenia nadania odpisu tego pisma pełnomocnikowi powódki (k.126-172). Z akt sprawy wynika, że odpowiedź na pozew złożona do sądu bez dowodu potwierdzenia nadania stronie przeciwnej nie została formalnie zwrócona. Jednakże okoliczność ta pozostaje bez wpływu na wynik sprawy. Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego zaprezentowany w postanowieniu z dnia 23 lutego 2017 r. (V CZ 18/17) oraz w powołanych w jego uzasadnieniu orzeczeniach, który wskazuje, że jeśli z okoliczności sprawy wynika, że mimo doręczenia z naruszeniem art. 132 § 1 k.p.c. odpisu pisma procesowego, strona przeciwna zapoznała się z jego treścią w odpowiednim czasie i miała możliwość ustosunkowania się do zawartych w nim wniosków, to nie można wywieść z naruszenia art. 132 § 2 k.p.c. żadnych negatywnych konsekwencji. Przepis art. 132 § 1 k.p.c. ma na celu przyspieszenie postępowania i powinien służyć jedynie temu celowi, a nie piętrzeniu przed profesjonalnymi pełnomocnikami oderwanymi od tego celu wymagań formalnych. Nakazana jest uwzględniająca ten cel racjonalna wykładnia tego przepisu.

Powódka w apelacji oprócz podniesienia naruszenia przepisu art. 207 § 7 k.p.c. w związku z art. 132 § 2 k.p.c. nie podjęła próby wykazania, że naruszenie tych przepisów uniemożliwiło odniesienie się do treści odpowiedzi na pozew i podjęcie obrony. Okoliczność ta dowodzi o nietrafności tego zarzutu apelacyjnego.

Także niezasadny jest, zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzut dotyczący naruszenia art. 102 k.p.c. Przepis ten, jak wynika z jego brzmienia, ma zastosowanie w wypadkach szczególnie uzasadnionych. W orzecznictwie przyjmuje się, że te szczególne okoliczności dotyczą nie tylko samego przebiegu procesu, lecz także okoliczności pozostających poza postępowaniem, np. takich jak stan majątkowy czy sytuacja życiowa stron. Z akt sprawy wynika, że powódka została zwolniona od kosztów sądowych postanowieniem z dnia 17.06.2014 r. (k.31). Jednakże szczególną okolicznością uzasadniającą zastosowanie art. 102 k.p.c. nie jest sam fakt zwolnienia strony od kosztów sądowych ani wiek strony (zob. postanowienia SN z dnia 11.02.2010 r., I CZ 112/09, z dnia 26.01.2007 r., V CSK 292/06, z dnia 13.12.2012, IV CZ 142/12). Również fakt, iż stroną pozwaną jest bank nie oznacza, że zachodzi szczególna sytuacja, o której mowa w art. 102 k.p.c.

W niniejszej sprawie dla powódki został ustanowiony profesjonalny pełnomocnik w osobie radcy prawnego (postanowienie z dnia 01 września 2014 r. – k. 35), który sprecyzował żądanie powódki nadając jemu określoną treść

w pismach procesowych datowanych na dzień 21 października 2015 r. (k.60, k. 64). Treść zaś uzasadnienia wyroku nie wskazuje aby sąd wydając orzeczenie oparł się na ustaleniach dokonanych przez z urzędu, a jedynie ocenił żądanie sprecyzowane przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, co także nie dowodzi o szczególnej sytuacji, o jakiej mowa w art. 102 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe okoliczności apelacja podlegała oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c. Jednocześnie dodać należy, że wobec braku możliwości zaskarżenia zażaleniem zwrotu kosztów, w sytuacji wniesienia przez powódkę apelacji (art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.) ocenie zostały poddane także zarzuty powódki w zakresie zasądzonych przez sąd pierwszej instancji kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło stosownie do art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Na zasądzoną w pkt II wyroku kwotę tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym składa się kwota 627,36 zł zgodnie ze spisem kosztów tytułem kosztów dojazdu na rozprawę w dniu 13 grudnia 2017 r. (k.274). Uwzględnić należy, że siedziba pozwanego banku mieści się w P.. Zatem żądanie zwrotu tych kosztów jest uzasadnione. Nadto zostały doliczane: kwota 17 zł stanowiąca opłatę od dokumentu pełnomocnictwa (k.244) oraz kwota 2.700 zł stanowiąca połowę stawki wskazanej w § 2 pkt 6 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. Nr 1804). Z jednej strony należało uznać, że brak było podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c. gdyż przesłanka subiektywnego przekonania strony o jej racjach, uzasadniająca zastosowanie art. 102 k.p.c. z reguły ustaje, gdy stronie znane jest już negatywne rozstrzygnięcie jej żądań przez sąd pierwszej instancji (tak np. SN w postanowieniach: z dnia 23 maja 2013 r., I CZ 161/12, z dnia 18 stycznia 2013 r., IV CZ 149/12, z dnia 26 września 2012 r., II CZ 103/12). Strona postępowania podejmując decyzję o dalszym prowadzeniu sprawy związaną z zaskarżeniem niekorzystnego dla siebie wyroku sądu pierwszej instancji, powinna uwzględnić możliwość ponoszenia konsekwencji procesowych w postaci obowiązku zwrotu kosztów poniesionych przez stronę przeciwną (zob. postanowienie SN z dnia 23 maja 2013 r. I CZ 161/12). Z drugiej zaś strony charakter sprawy, sytuacja powódki, którą reprezentuje pełnomocnik ustanowiony z urzędu, fakt występowania po stronie pozwanej pełnomocnika ustanowionego przez bank uzasadniało ustalenie opłaty w tej właśnie wysokości.

W pkt III wyroku został oddalony wniosek radcy prawnego A. Z. o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódcie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym. W niniejszej sprawie radca prawny A. Z. została ustanowiona jako pełnomocnik powódki postanowieniem z dnia 1 września 2014 r. (k.35). Pełnomocnik z urzędu, w pismach procesowych datowanych na dzień 21 października 2015 r. (k.60 – 61 oraz k. 64) sprecyzowała roszczenie będące przedmiotem niniejszego postępowania. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2016 r. w pkt 3 nakazał wypłacić na rzecz radcy prawnego A. Z. kwotę 4.428 zł, w tym należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie powódki z urzędu. Radca prawny A. Z. po zapoznaniu się z treścią uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji wniosła apelację, która oczywiście nie mogła wywrzeć oczekiwanego skutku. Radca prawny знаła treść orzeczenia sądu pierwszej instancji i zawartą w niej argumentację prawną. W apelacji oprócz cytowania szeregu orzeczeń innych sądów (strona 3 i 4 apelacji) nie przedstawiła jakiegokolwiek argumentacji prawnej podważającej ocenę prawną sądu pierwszej instancji. Należy zwrócić uwagę, iż Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 2/12 wskazał, że „wysokość wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu nie może być niższa od wysokości stawek minimalnych opłat za czynności adwokackie przewidzianych w rozdziałach 3-5 rozporządzenia nie dotyczy sytuacji, w której pomoc prawna została udzielona niezgodnie z zasadami profesjonalizmu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 sierpnia 1997 r., II CZ88/97, OSNC 1998, nr 3, poz. 40, z dnia 12 lutego 1999 r., II CKN 341/98, OSNC 1999, nr 6, poz. 123, z dnia 20 września 2007 r., II CZ 69/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 41 oraz z dnia 11 maja 2011 r., II CSK 699/10, OSNC-ZD 2011, nr C, poz. 72) albo gdy pomoc prawna nie została w ogóle udzielona. Subsydiarny obowiązek poniesienia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu dotyczy pomocy faktycznej udzielonej, nie jest więc następstwem samego ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu oraz gotowości pełnomocnika do jej świadczenia”. Spośród przywołanych w tej uchwale orzeczeń wskazać należy, że w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 września 2007 r., II CZ 69/07 (OSNC 2008, nr 3, poz. 41) Sąd Najwyższy uznał, że „pomoc prawna udzielana

stronie zwolnionej od kosztów przez ustanowionego dla niej adwokata, po wydaniu w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji, nie może się sprowadzić do bezwzględnego obowiązku sporządzenia środka prawnego, jeśli tylko wyrazi ona takie żądanie. Adwokat ustanowiony przez sąd dla strony w postępowaniu cywilnym powinien z pełnym wykorzystaniem wiedzy fachowej odpowiedzialnie ocenić, czy przysługujący stronie środek prawny nie jest oczywiście bezzasadny”. Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać trzeba, że także radca prawny decydując się na wniesienie środka prawnego oczywiście bezzasadnego, nie może skutecznie domagać się przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, nie jest bowiem udzieleniem "pomocy prawnej" w sporządzeniu środka prawnego (w niniejszej sprawie apelacji), która poza przytoczeniem błędnego stanowiska samej strony, nie zawiera jakichkolwiek argumentów prawnych, które usprawiedliwiałyby jej wniesienie. Sąd Apelacyjny podziela przywołane poglądy Sądu Najwyższego, które wprawdzie w większości zostały wydane na kanwie wniesienia przez profesjonalnego pełnomocnika kasacji lub skargi o wznowienie postępowania, jednakże wskazują na podstawy odmowy przyznania od Skarbu Państwa wynagrodzenia ustanowionemu przez sąd pełnomocnikowi z urzędu, w sytuacji jego czynności sprzecznej z zasadami profesjonalizmu. Taka sytuacja zaistniała także w niniejszej sprawie, co uzasadniało rozstrzygnięcie jak w pkt III, mając na uwadze przepisy powołanego wcześniej rozporządzenia. Dodatkowo zauważyć należy, że radca prawny, zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2017 r. Nr 1870 j.t.) ma prawo odmówić udzielenia pomocy prawnej. Może to uczynić jedynie z ważnych powodów. Ustawa nie wskazuje co należy rozumieć pod pojęciem ważnych powodów. Przykłady można natomiast znaleźć w przepisach powołanego powyżej Kodeksu Etyki (...). Przepis ten nie daje jednak podstaw do odmowy wykonania czynności, jeśli oczekiwany przez mocodawcę efekt jest zdaniem radcy prawnego nierealny lub niemożliwy do osiągnięcia. W takiej sytuacji radca prawny odmawiając przeprowadzenia danego działania powinien sporządzić opinię, w której uzasadni swoje stanowisko, wskazując na odpowiednie przepisy lub doświadczenie zawodowe (por. Krystyna Kwapisz, komentarz do art. 22 ustawy o radcach prawnych, wydawnictwo Lex).

Elżbieta Wiatrzyk-Wojciechowska Edyta Mroczek Roman Dziczek